Anna Kwaśnik-Gliwińska

Dział Rzemiosła Artystycznego

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 18, 280-294

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

pozbawionymi zjadliwej ironii: *Wysoki czysty trzeźwy robotnik* (MNKi/GR/2). To połączenie portretu z adnotacjami odnoszącymi się do przedstawionej na nim osoby — bez wątpienia sięgające do tradycji sztuki Witkacego — jest również typowe dla malarstwa olejnego tego artysty (por. m.in. *Portret Wiesława Juszczaka* ze zbiorów Działu Malarstwa i Rzeźby kieleckiego muzeum).

W 1989 roku zakupiono zespół prac kilku twórców współczesnych z różnych środowisk artystycznych kraju (m.in. Krakowa i Warszawy). Są wśród nich grafiki Mieczysława Majewskiego — *Płonąca głowa* (MNKi/GR/2111), *Dwa ptaki* (MNKi/GR/2112), *Gwoździe II* (MNKi/GR/2113) i *Gwoździe III* (MNKi/GR/2114); Andrzeja Pietscha — *Ciemne trawy* (MNKi/GR/2115); Zbyluta Grzywacza — *Rozstanie I* (MNKi/GR/2116) oraz *Rozstanie II* (MNKi/GR/2117); Elżbiety Kowalskiej-Matuszewskiej — *Czas II* (MNKi/GR/2120) i *Czas III* (MNKi/GR/2119); Sławomira Witkowskiego — *Zadyma* (MNKi/GR/2121); Zbigniewa Gorlaka — *Du Pont Neuf* (MNKi/GR/2122) oraz *Wenus z Willendorf* (MNKi/GR/2123), a także Janusza Akermana — *Na czerwonym kocyku* (MNKi/GR/2118). Na uwagę zasługuje szczególnie duży linoryt barwny tego ostatniego artysty o mocno przestylizowanej, niemal groteskowej formie i ostrym, drapieżnym kolorycie. Grafika ta przynależy do nurtu tzw. sztuki dzikich, zapoczątkowanego przez artystów niemieckich w latach osiemdziesiątych i odwołującego się genezą do awangardowych kierunków początków naszego stulecia: fowizmu i ekspresjonizmu.

Na zakończenie warto również wspomnieć o pozyskanych do działu dwóch zbiorach ekslibrisów: Henryka Zwolakiewicza (MNKi/GR/3—5) oraz Wojciecha Jakubowskiego (MNKi/GR/827—878). Wykonane techniką akwaforty i suchej igły prace tego ostatniego artysty łączą formę budowaną ostrą, precyzyjną kreską z symboliczną niejednokrotnie treścią, odnoszącą się do osoby zamawiającego ekslibris i charakteru posiadanego przezeń księgozbioru.

Marta Pieniążek-Samek

DZIAŁ RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

1989—1992

W latach 1989—1992 Dział Rzemiosła Artystycznego wzbogaciło 108 obiektów. Źródła ich pozyskania były różne: 51 — z zakupu, 12 — z daru, 1 — z przekazu, 35 — z przeniesienia z innych działów, 9 — z innych źródeł. Struktura nabytków przedstawiała się następująco: szkło — 28, ceramika — 24, meble — 36, metale — 8, tkaniny i akcesoria ubiorów — 11, inne — 1.

Analizując dane zawarte w pierwszym zestawieniu i porównując je z latami ubiegłymi, należy zwrócić uwagę na zmianę proporcji pomiędzy obiektami pochodzącymi z zakupu, a pozyskanymi inną drogą. O ile poprzednio zakupy zdecydowanie przeważały, o tyle w ostatnich latach ze względu na trudną sytuację finansową muzeum ilość ich znacznie zmalała, nie osiągając nawet 50%. Wzrosła natomiast zdecydowanie liczba darów, a dzięki gruntownej analizie wyposażenia gospodarczego wiele mebli utrzymanych w stylu historyzmu, wykonanych w XIX i XX w., a przejętych wraz z pałacem w 1970 r. (wiele z nich pochodzi z czasów, gdy pałac pełnił funkcję siedziby guberni kieleckiej), wpisano do inwentarza Działu Rzemiosła Artystycznego, gdyż z upływem lat zmienił się stosunek do nich, doceniono ich historię, określone walory estetyczne i stylistyczne. Przeglądając magazyny w czasie dwóch ostatnich

Ryc. 9. Kielich ze sceną myśliwską i z kartuszem herbowym, Śląsk, Cieplice, krąg Christiana Gottfrieda Schneidera, ok. 1730 r., nr kat. 1

inwentaryzacji (1988 i 1992), odkryto jeszcze obiekty dotychczas nie wpisane, które również zasługują na nadanie im rangi zabytku.

Niemal 50% nabytków stanowi szkło i ceramika, prawie tyle samo — meble i tkaniny (47%); dotychczas zdecydowanie przeważały zabytki pierwszej grupy.

Pozyskane obiekty pochodzą z wieków XVIII, XIX i XX i reprezentują różne nurty stylistyczne panujące w poszczególnych okresach.

Wybitnym dziełem wśród szkieł jest kielich (kat. 1) z przejrzystego ametystowego szkła, o bujnych barokowych kształtach i wspaniałej dekoracji rytowanej, który można związać bezpośrednio z osobą Christiana Gottfrieda Schneidera lub z najbliższym kręgiem tego słynnego śląskiego rzeźbiarza szkła. Kielich o czaszy konicznej, wydętej w dolnej partii, osadzonej na niegdyś tralkowatym trzonie z ośmioma kulistymi szlifami (obecnie w nowej metalowej nasadzie na wypukłej stopie z ornamentem roślinnym). Dekoracja rytowana, pokrywająca szczelnie powierzchnię czaszy, rozwija się wokół czteropolowego kartusza herbowego i sceny z polowania (dwaj jeźdźcy i dwaj piesi w otoczeniu psów ścigają zające i jelenie) na tle pejzażu leśnego. Ornamentyka wypełniająca mieści się raczej w stylistyce regencyjnej, przeważa bowiem akant zgeometryzowany, jakby „cęgowy", plastrony, muszle, girlandy z kwiatów i kiści winogron. Rokaj wkracza tu jeszcze nieśmiało w formie delikatnych wypustek. Materiał

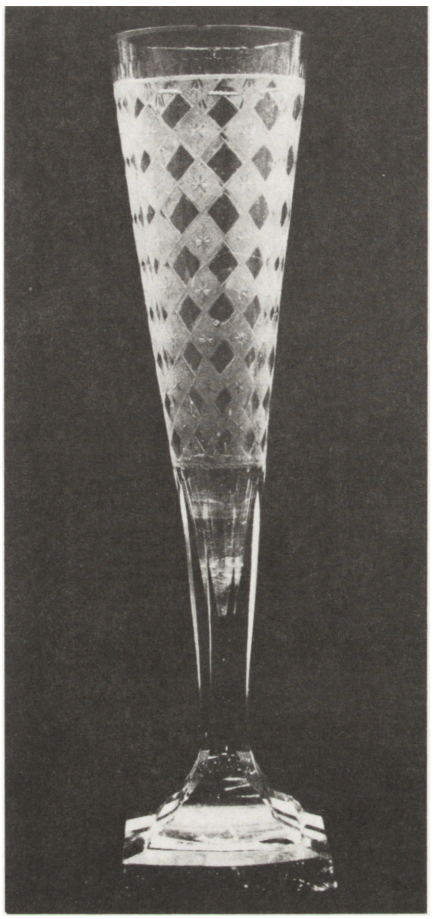

Ryc. 10. Kielich-flet zdobiony skośną szachownicą z gwiazdkami, Polska, Naliboki lub Urzecze, 1800—1820, nr kat. 3

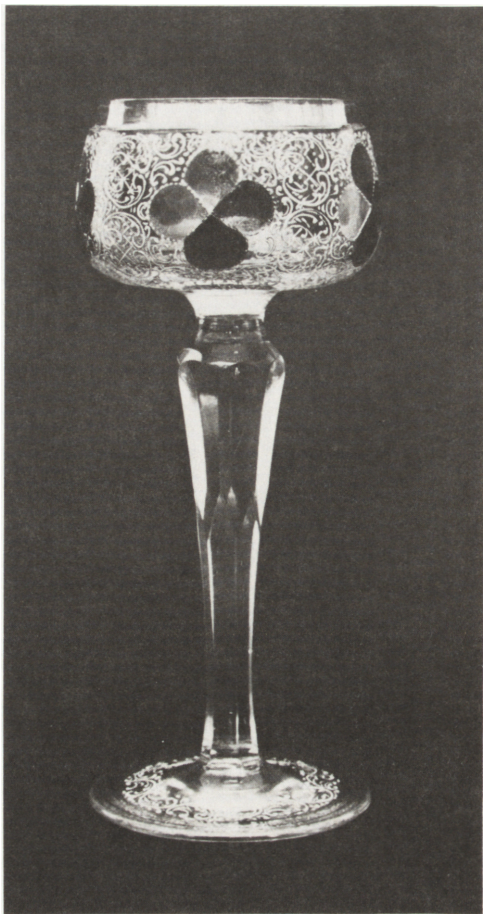

Ryc. 11. Kielich z czterolistnymi rozetami i gęstą rokajową plecionką, Śląsk, huta „Józefina" (?), koniec XIX w., nr kat. 6

porównawczy zawarty w literaturze przedmiotu, analiza ornamentu, drobne detale w opracowaniu ziemi czy partii drzew, pozwalają związać obiekt z najwybitniejszym śląskim rzeźbiarzem pracującym w szkle w 1. poł. XVIII w., którego twórczość znana jest bardzo dobrze dzięki wzornikom zachowanym w Muzeum Okręgowym w Jeleniej Górze, choć nie brak tu (zwłaszcza w scenie polowania) wpływu sąsiadującej ze Śląskiem Saksonii.

Dwa piękne szkła w stylu klasycystycznym powstały w słynnych radziwiłłowskich hutach nalibocko-urzeckich. Pierwszy (kat. 2) o dużej półkulistej czaszy osadzony jest na niskiej wielobocznej stopce i szerokiej kwadratowej plincie. Czasza w dolnej części fasetowana, zdobiona jest fryzem owsa z miotełkami (naprzemiennie ułożone wąskie soczewkowate szlify i wysoka gałązka z listeczkami) — tak charakterystycznym dla obu radziwiłłowskich wytwórni. Inny, nieco późniejszy typ

dekoracji występuje na eleganckim kielichu — flecie (kat. 3), którego smukłą czaszę pokrywa fryz skośnej szachownicy z ośmioramiennymi gwiazdkami.

Na 1. ćw. XIX w. można datować kieliszek (kat. 4) wykonany w Kotlinie Kłodzkiej (Kłodzko? Ziębice?), którego forma odchodzi już od klasycyzmu, ale dekoracja, wykorzystująca zestawienia pionowych płyszczyzn matowych i błyszczących oraz bogato opracowane soczewkowe szlify fryzu górnego, bliższa jest jeszcze epoce poprzedniej.

Ostatnim ciekawym wyrobem XIX-wiecznym jest kielich (kat. 6), pochodzący prawdopodobnie z najsłynniejszej śląskiej huty „Józefina" w Szklarskiej Porębie, o bogatej dekoracji z czterolistnych rozet, utworzonych z niemal kolistych szlifów pokrytych barwnymi listrami. Pomiędzy rozetami rozprzestrzenia się gęsta malowana impastowo żółtą emalią plecionka złożona z wici akantowych i rokajów. Zastosowana tu iryzacja świadczy o korzystaniu już z technologii modnych w okresie późniejszym — secesji.

W omawianym czasie nie pozyskano żadnego obiektu szklanego z epoki secesji, interesującymi natomiast przykładami wzbogacono zespół szkieł w stylu Art Deco. Ten nowy postsecesyjny kierunek zapowiada wazon (kat. 7) ze znanej huty czeskiej Loetz-Witwe w Klášterskim Mlynie projektowany prawdopodobnie przez czynnego już w okresie secesji czesko-austriackiego twórcę — Michała Povolnego. Korpus wazonu o formie, którą akceptowałyby oba kierunki (wydęty kulisty dół i rozchylony

Ryc. 12. Karafka z barwną dekoracją schodkową, Polska, Piotrków Tryb., huta „Hortensja", ok. 1930, nr kat. 8

Ryc. 13. Forma rzeźbiarska „Kula", Jan Olszewski, Polska 1988, nr kat. 12

wylew wykonany jest techniką stosowaną przez szklarzy secesji — szkło powłokowe), niemniej sposób skontrastowania oranżowych ścianek naczynia z czarnymi detalami (wydatne uszy, brzeg wylewu) wyraża już całkiem nowe idee estetyczne. Kwintesencją ich może być karafka (kat. 8) z piotrkowskiej huty „Hortensja" o schodkowej dwubarwnej dekoracji, podkreślającej stożkowaty kształt naczynia. W tym samym stylu utrzymane są także dwa serwisy z polskich hut „Niemen" i „Hortensja". Pierwszy z nich (kat. 9) z miodowego przejrzystego szkła, zdobiony jest matowymi i błyszczącami trójkątami, wychodzącymi z jednego dolnego narożnika i obejmującymi ukośnie ścianki naczyń. Drugi (kat. 10), z różowego przejrzystego szkła, do kształtowania formy karafki i kieliszków oraz ich zdobienia posługuje się formami geometrycznymi (trójkąt i prostokąt) matowymi i błyszczącymi.

Dużą popularnością już od początku XIX w. cieszyły się szkła prasowane, tzn. odlewane w formie, które jako znacznie tańsze dostępne były dla szerszego kręgu odbiorców. W okresie dwudziestolecia międzywojennego w ich wyrobie wyspecjalizowały się polskie huty w Zawierciu i Piotrkowie; kilka pozyskanych przykładów udokumentowało i tę, dziś nieco pogardzaną technikę.

Kolekcję sztuki współczesnej uzupełniono dwiema najnowszymi formami rzeźbiarskimi w szkle Jana Olszewskiego — ucznia nestora szklarzy polskich Henryka Albina Tomaszewskiego. Obie formy: *Kula* (kat. 12) i *Wazon* (kat. 13), wypracowane w przeźroczystym szkle, inspirowane wyraźnie twórczością mistrza, dopeł-

niały wystawę grafiki włoskiego twórcy Francesca Piazzy (kieleckie muzeum, 1990 r.), na której wspaniale korespondowały z nowoczesną formą eksponowanych dzieł.

Powiększając kolekcję porcelany, kładziono nacisk na uzupełnienie posiadanych już zespołów. Porcelanę miśnieńską wzbogaciły tylko dwa, ale za to znakomite przykłady. Figurka putta (kat. 14) trzymającego rokokowy kartusz z herbami Polski, Litwy i Wettinów pochodzi z królewskiego serwisu wykonanego dla Augusta III z okazji jego koronacji na króla Polski w 1734 r. Autorem modeli do tego typu figurek stołowych (podobne, ale bez herbu, znajdują się w zbiorach wawelskich) był najsłynniejszy twórca wytwórni miśnieńskiej J. J. Kaendler, za którego czasów styl rokokowy zapanował niepodzielnie na powierzchni naczyń; świetnym jego przykładem jest zakupiona figurka. Putto o doskonale wypracowanej fizjonomii, w ryzykownej, zaprzeczającej statyce pozie, podtrzymuje rokajowo-grzebieniowy kartusz o rozmiarach przytłaczających niemal postać dziecka. Świadectwem przynależności obiektu do kolekcji królewskiej jest zachowany numer katalogowy Johanneum — N = 47 / W 500 — wskazujący na lata 30. XVIII stulecia. Z tego samego czasu pochodzi puszka na herbatę (kat. 15), przy dekoracji której obok plastycznych żłobków (tzw. Gebrochener Stab) zastosowano dość wczesny, wywodzący się ze wschodnich „Imari" motyw kobaltowych „suchych" kwiatów (Strohblumen). Kobalt położono jeszcze niewprawnie, pokryto go zatem niemal całkowicie naszkliwnym złoceniem.

Ryc. 14. Figurka stołowa — putto podtrzymujące kartusz z herbami Polski, Litwy i Saksonii (Wettinów), Miśnia, model J. J. Kaendler, ok. 1734, nr kat. 14

Ryc. 15. Puszka na herbatę, Miśnia, 1730—1740, nr kat. 15

Kilka pojedynczych obiektów i jeden serwis uzupełniły posiadaną kolekcję porcelany ćmielowskiej. Bardzo wczesnym (sprzed 1830 r.) przykładem jest owalny półmisek fajansowy (kat. 16), na którym nie zastosowano żadnej dekoracji drukowanej. Z okresu Kazimierza Cybulskiego (1863—1887) pochodzą trzy figurki pełniące jednocześnie funkcję stojaków (m.in. na cygara — kat. 17 i 18) i szkatułki (kat. 19). Wykazują one wszystkie cechy ćmielowskich wyrobów z tych czasów: ostrą zdecydowaną kolorystycznie malaturę, nieco karykaturalne podejście (zwłaszcza w postaci mężczyzny siedzącego w fotelu) do modela, funkcjonalizm wszystkich przedmiotów, a także znakowanie cyframi (czarną farbą) oznaczającymi numer modelu.

Z 1962 r. pochodzi serwis „Dorota" (kat. 20) projektowany przez Lubomira Tomaszewskiego. Powierzchnie zewnętrzne naczyń pokrywa natryskowa fioletowa malatura urozmaicona białymi liniami obiegającymi bądź tworzącymi nieregularne okręgi, komórki, spirale. Ich formy, bardzo oryginalne, wręcz awangardowe, nie zawsze wpływają na funkcjonalność, np. filiżanki o lekko wyciągniętych w masie uszkach i raczej zawiniętych do wewnątrz wargach — sprawiają znaczne trudności w użytkowaniu i uczą całkiem odmiennego sposobu picia kawy.

Zbiór dokumentujący świętokrzyski ośrodek ceramiczny wzbogacił się o owalny koszyczek (kat. 21) z zielonym szkliwem, pokrywającym dno (z plastycznym dekorem kwiatowym) i dwuwarstwowo ułożone pałączki kołnierza.

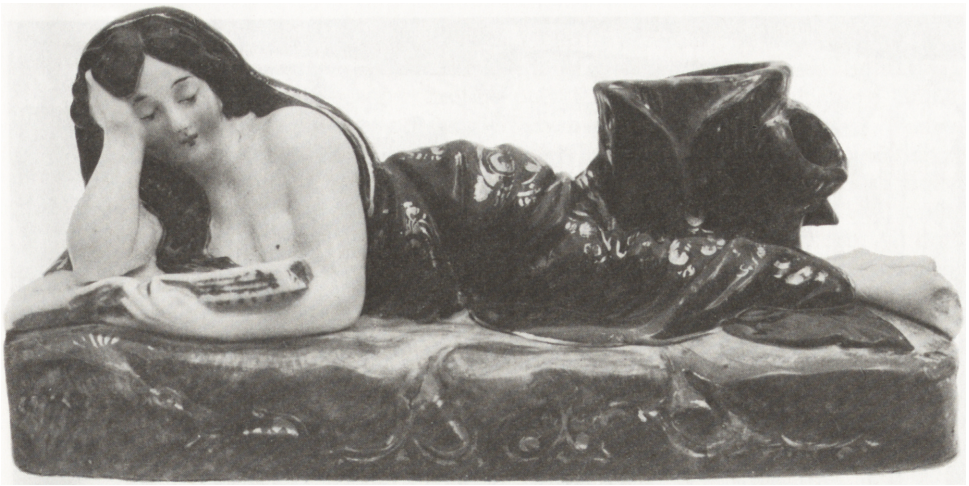

Ryc. 16. Figurka — stojak na cygara — leżąca postać kobieca (św. Maria Magdalena?) czytająca książkę, Ćmielów, 1863—1887, nr kat. 18

Ryc. 17. Naczynie z pokrywą w formie karykatury siedzącego w fotelu mężczyzny, Ćmielów 1863—1887, nr kat. 19

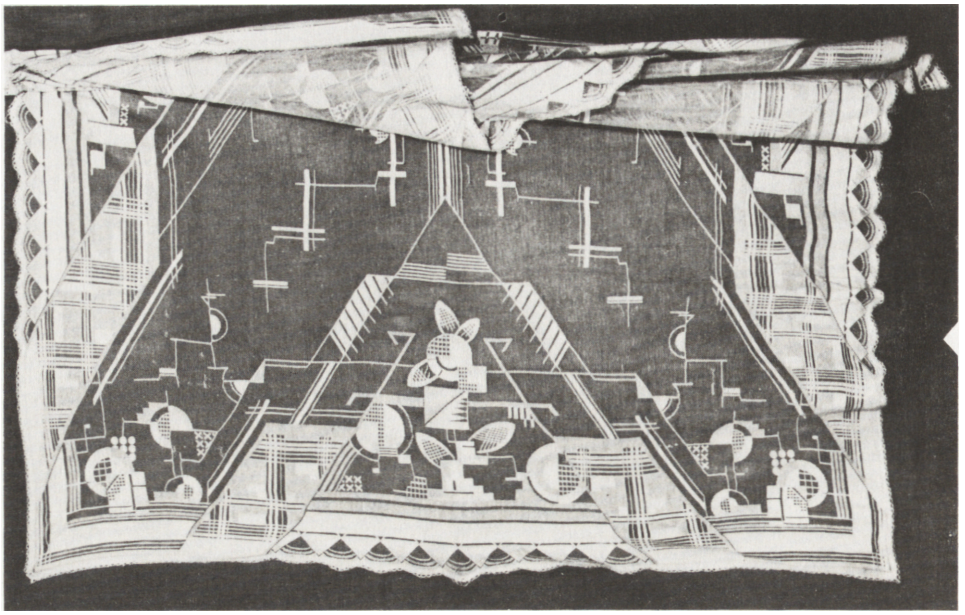

Ryc. 18. Narzuta z dekoracją geometryczną w stylu Art Deco, Polska? po 1920 r., nr kat. 26

Ryc. 19. Pantofle bpa Edwarda Muszyńskiego, przed 1968, nr kat. 29

Z księgi inwentarzowej Działu Malarstwa i Rzeźby przeniesiono trzy obiekty z brązu i cynku brązowionego, ustalając przy okazji miejsce i czas ich powstania. Są to dwie szkatułki o formie sarkofagów królów polskich Władysława Łokietka i Stefana Batorego oraz sama pokrywa z postacią Władysława Łokietka (kat. 22—24). W latach 1845—1879 w warszawskiej fabryce odlewniczej Minterów wykonywano zminiaturyzowane kopie płyt nagrobnych i sarkofagów królów i książąt polskich. Rysunki i modele woskowe opracował blisko związany z Minterami Kazimierz Stronczyński, on też nadzorował sporządzanie modeli gipsowych przez Wojciecha Święckiego. W dobie zaborów wyroby tego typu pełniły rolę pamiątek narodowych, służyły jako szkatułki, a zredukowane tylko do płyt wierzchnich — jako przyciski do papieru na biurka.

Do grupy tkanin pozyskano obiekty z różnych źródeł. Z zakupu pochodzą: tiulowy delikatny szal (kat. 25) o dekoracji typowej dla przełomu XIX i XX w. oraz biała siatkowa narzuta (kat. 26) o czystej dekoracji w stylu Art Deco, wykorzystującej różnorodne zestawienia linii prostych i figur geometrycznych.

Cenną, liczącą 7 pozycji grupę, stanowią dary J. E. Ordynariusza Diecezji Kieleckiej bpa Stanisława Szymeckiego, który w marcu 1992 r. przekazał do muzeum mitrę biskupią i akcesoria ubiorów, takie jak: kapelusze, rękawiczki i pantofle należące do jego poprzedników na biskupstwie kieleckim w latach 30.—60.: bpa Augustyna Łosińskiego (zm. 1937) — rękawiczki (kat. 32); bpa Czesława Kaczmarka (zm. 1967) — kapelusz (kat. 28), pantofle (kat. 30) i rękawiczki (kat. 31); bpa Edwarda Muszyńskiego (zm. 1968) — pantofle (kat. 29).

Wyjątkową liczną grupę stanowią meble. Cenna dla zbiorów kieleckich — ze względu na posiadany już jeden mebel tego typu — jest zakupiona w 1992 r. skrzynia elbląska (kat. 33) z 2. poł. XVIII w. Wspólne cechy tych skrzyń to: jasne drewno z ciemną intarsją paskową lub wstęgową, opilastrowanie narożników, kuliste nogi, uchwyty, okucia i plastyczne mosiężne guzy na wieku. Dekoracja zakupionej skrzyni wykazuje formy bardziej zgeometryzowane, idące już ku klasy-

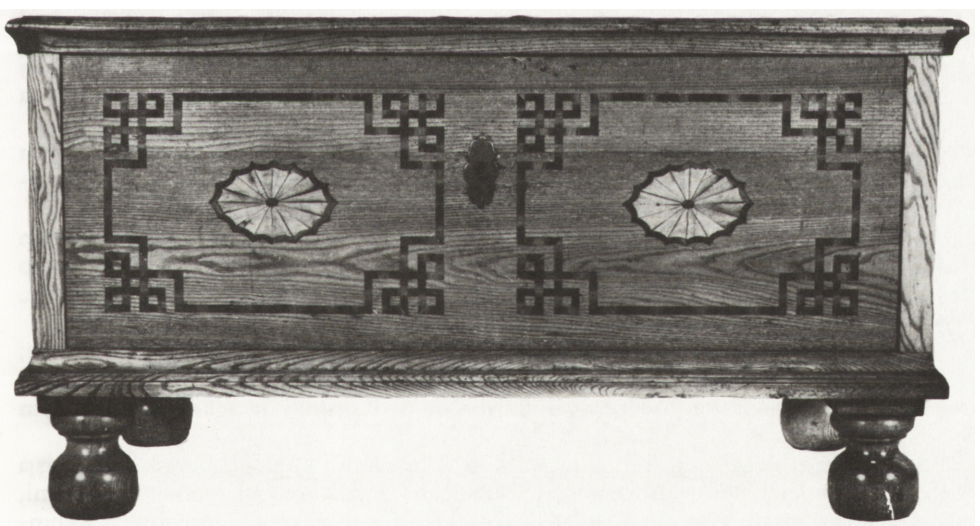

Ryc. 20. Skrzynia elbląska, Elbląg, 2. poł. XVIII w., nr kat. 33

Ryc. 21. Kasa pancerna, Wiedeń, Ignaz Patzak, XIX/XX w., nr kat. 39

cyzmowi, w przeciwieństwie do drugiej znajdującej się w zbiorach, której motywy wstęgowe wywodzą się jeszcze z ducha rokoka.

Wartościowe obiekty znalazły się w grupie mebli przeniesionych z inwentarza mienia administracyjnego. Są to szafy biblioteczne (trójdzielne, częściowo przeszklone), z których — wysokim poziomem dekoracji płaskorzeźbionej występującej na cokole, pilastrach bocznych i fryzie — wyróżnia się wielopoziomowa witryna (kat. 34).

W grupie kilku biurek wyróżnić można jedno (kat. 35) o wyjątkowych rozmiarach, z barwioną na czarno okleiną, o architektonicznych podziałach i opracowanych w pełnej i półplastycznej rzeźbie wszystkich płaszczyznach.

Spośród krzeseł najciekawszy jest fotelik narożny (kat. 36) o plecionym siedzisku z cekinową i wolutową dekoracją oparcia. Do zbiorów artystycznych wpisano także dwa zegary stojące, w tym jeden ze śląskiej wytwórni Beckera z pocz. XX w. (kat. 37).

W omawianym zespole znajdują się także dwa większe zestawy mebli; cenniejszy jest komplet późniejszy, który datować można na lata 20. naszego stulecia (kat. 38), o całkowicie nowoczesnych formach, podkreślonych charakterystycznym kładzionym „w romby" fornirem.

Swoistą ciekawostką jest pełniąca do dziś właściwą funkcję oryginalna kasa pancerna (kat. 39) o froncie z narożnikami zaznaczonymi półkolumienkami, wygiętym profilowanym gzymsie, lecz już secesyjnej dekoracji (taśmy z wkomponowanymi liśćmi i kwiatami), z wiedeńskiej wytwórni Ignaza Patzaka.

Wykaz najciekawszych obiektów zakupionych w latach 1989—1992

Szkło

1. Kielich ze sceną myśliwską i z kartuszem herbowym, Śląsk, Cieplice, krąg Christiana Gottfrieda Schneidera, ok. 1730. Szkło bezbarwne o odcieniu ametystowym, szlifowane, rytowane matowo, polerowane, biały metal srebrzony, trybowany; h. 28 cm, śred. czaszy 8,8 cm, stopy 12 cm; nr inw. MNKi/R/61; zakup 1991 (ryc. 9).
2. Kieliszek z motywem owsa z miotełkami, Polska, Naliboki lub Urzecze, przed 1800. Szkło bezbarwne, szlifowane, rytowane matowo, ślady złoceń; h. 13,4 śred. czaszy 9,2, stopa — 6,5 × 6,2 cm; nr inw. MNKi/R/11; zakup 1990.
3. Kielich-flet zdobiony skośną szachownicą z gwiazdkami, Polska, Naliboki lub Urzecze, 1800—1820. Szkło bezbarwne, szlifowane, rytowane matowo i polerowane; h. 19,8, śred. czaszy 4,8, stopa 5 × 5 cm; nr inw. MNKi/R/4; zakup 1990 (ryc. 10).
4. Kieliszek z pionowymi matowymi pasami, Śląsk, Kotlina Kłodzka: Kłodzko? Ziębice?, 1. ćw. XIX w. Szkło bezbarwne, szlifowane, matowane, rytowane matowo; h. 12, średnice: 6,2/6,8 cm; nr inw. MNKi/R/74; zakup 1990.
5. Naczynie z pokrywą z dwoma trójwałkowymi przewiązkami, z dekoracją pasową o motywach grzebieniowych rokajów i akantu, Rosja? po poł. XIX w. Szkło zmącone alabastrowe, malowane srebrem i złotem; h. 35, średnice 16/12,8 cm; nr inw. MNKi/R/355; zakup 1989.
6. Kielich z czterolistnymi rozetami i gęstą rokajową plecionką, Śląsk, huta „Józefina" (?), k. XIX w. Szkło bezbarwne, szlifowane, barwne listry, żółta emalia, złocenia, iryzacja; h. 19,4, średnice 6,8/7,8 cm; nr inw. MNKi/R/412; zakup 1990 (ryc. 11).
7. Wazon oranżowy z dwoma czarnymi uchwytami, Czechy, Klášterský Mlýn. wytw. Loetz-Witwe, proj. Michał Povolny ok. 1914. Szkło dwuścienne: bezbarwne powlekane od wewnątrz oranżowym oraz czarne w masie barwione; h. 18, średnice 11,6/7,3 cm; nr inw. MNKi/R/475; zakup 1990.
8. Karafka z barwną dekoracją schodkową, Polska, Piotrków Tryb. huta „Hortensja", ok. 1930. Szkło przejrzyste różowe, rytowane, matowane, malowane czarną farbą transparentową; h. 19,5, średnice 4,5/7,8 cm; nr inw. MNKi/R/588; zakup 1989 (ryc. 12).
9. Serwis do likieru złożony z karafki, tacki i 4 kieliszków z dekoracją z ukośnych matowych i błyszczących trójkątów, Polska, huta „Niemen", ok. 1930, nr wzoru 1531. Szkło przejrzyste żółto-miodowe, dmuchane, matowane; nr inw. MNKi/R/ /549—554; zakup 1989.
10. Serwis do likieru złożony z karafki i 5 kieliszków z dekoracją z pionowych matowych i błyszczących trójkątów i prostokątów, Polska, huta „Hortensja", ok. 1930. Szkło przejrzyste różowe, dmuchane, matowane; nr inw. MNKi/R/582—587; zakup 1989.
11. Koszyczek o falującym brzegu paterki i pałączkowatym uchwycie z głęboko tłoczonymi różami, Polska, huta „Zawiercie", ok. 1930. Szkło przejrzyste różowe lane typu amerykańskiego; h. 11, szer. 16,6, głęb. 13,5 cm; nr inw. MNKi/R/560; zakup 1989.
12. Forma rzeźbiarska „Kula", Jan Olszewski, Polska 1988. Szkło termisil lekko zielonkawe dołem zmrożone, formowane na gorąco sposobem hutniczym; h. 34, śred. 37,5 cm; nr inw. MNKi/R/614; zakup 1989 (ryc. 13).

13. Wazon — forma szklana, Jan Olszewski, Polska 1988. Szkło termisil zielonkawe, formowane sposobem hutniczym; h. 33,4, szer. 41,7, głęb. 35 cm; nr inw. MNKi/R/615; zakup 1989.

Porcelana

14. Figurka stołowa — putto podtrzymujące kartusz z herbami Polski, Litwy i Saksonii (Wettinów), Miśnia, model J. J. Kaendler, ok. 1734. Porcelana ręcznie malowana naszkliwnie, złocenie; h. 7,8, podst. 6,2 × 2,9 cm; nr inw. MNKi/R/903; zakup 1990 (ryc. 14).
15. Puszka na herbatę, Miśnia, 1730—1740. Porcelana ręcznie malowana kobaltem podszkliwnie, złotem naszkliwnie; h. 10,5, śred. dolna 5 cm; nr inw. MNKi/R/901; zakup 1990 (ryc. 15).
16. Półmisek owalny, Ćmielów, 1804—1830. Fajans; h. 2,5, szer. 42,2, gł. 29,5 cm; nr inw. MNKi/R/1811; dar 1992.
17. Figurka — stojak na cygara lub kałamarz — z myśliwym i psem siedzącym pod drzewem, Ćmielów, 1863—1887. Porcelana ręcznie malowana naszkliwnie; h. 10, podst. 9,7 × 8,2 cm; nr inw. MNKi/R/1801; zakup 1990.
18. Figurka — stojak na cygara — leżąca postać kobieca (św. Maria Magdalena?) czytająca książkę, Ćmielów, 1863—1887. Porcelana, ręcznie malowana naszkliwnie złocona; h. 8,1, szer. 15,5, gł. 6,8 cm; nr inw. MNKi/R/1800; zakup 1990 (ryc. 16).
19. Naczynie z pokrywą w formie karykatury siedzącego w fotelu mężczyzny, Ćmielów, 1863—1887. Porcelana ręcznie malowana naszkliwnie, złocona; h. 22,3, szer. 15, gł. 17,2 cm; nr inw.MNKi/R/1814; zakup 1992 (ryc. 17).
20. Serwis do kawy „Dorota" złożony z dzbanka, mlecznika, cukierniczki, 6 filiżanek i 6 spodków, Ćmielów, proj. Ludomir Tomaszewski 1962 r. Porcelana malowana natryskowo naszkliwnie; nr inw. MNKi/R/1797/1—15; zakup 1989.
21. Koszyczek owalny z dekoracją kwiatową, Denków? Bodzechów? ok. poł. XIX w. Fajans pokryty zielonym szkliwem; h. 4,8, szer. 23,5, gł. 17,5 cm; nr inw. MNKi/R/1808; zakup 1990.

Metale

22. Szkatułka w formie sarkofagu króla Władysława Łokietka, Warszawa, Fabryka Minterów, 1845—1879, Wojciech Święcki wg Kazimierza Stronczyńskiego. Brąz; h. 14,5, szer. 23, gł. 10,7 cm; nr inw. MNKi/R/1782; przeniesienie 1989.
Lit.: M. Dubrowska, A. Sołtan *Rzemiosło artystyczne Minterów 1828—1881*. Warszawa 1987, s. 79—82, kat. 7, s. 88.
23. Przycisk do papieru w formie płyty wierzchniej nagrobka króla Władysława Łokietka, Warszawa, Fabryka Minterów, 1845—1879, Wojciech Święcki wg Kazimierza Stronczyńskiego. Cynk brązowiony; szer. 21,5, gł. 11 cm; nr inw. MNKi/R/1786; przeniesienie 1989.
Lit.: jak poz. 22.
24. Szkatułka w formie sarkofagu, na wieku kopia płyty nagrobnej króla Stefana Batorego, Warszawa, Fabryka Minterów, 1845—1879, Wojciech Święcki wg Kazimierza Stronczyńskiego. Cynk brązowiony; h. 8, szer. 20,5, gł. 12 cm; nr inw. MNKi/R/1783 przeniesienie 1989.
Lit.: jak poz. 22, kat. 15, s. 95

Tkaniny i akcesoria ubiorów

25. Szal tiulowy zdobiony motywem gałązek z liśćmi i kwiatami, Polska? XIX/XX w. Siatka tiulowa z cienkiej bawełny o mocnym skręcie, harf łańcuszkowy maszynowy muliną bawełnianą, mereżki; dł. 26,4, szer. 46 cm; nr inw. MNKi/R/1792; zakup 1989.
26. Narzuta z dekoracją geometryczną w stylu Art Deco, Polska? po 1920. Siatka bawełniana, haft maszynowy; dł. 270, szer. 180 cm; nr inw. MNKi/R/1791; zakup 1989 (ryc. 18).
27. Mitra biskupia; cornu tituli z krzyżem łacińskim z glorią promienistą pośrodku, wokół liście i grona winorośli. Vittae z motywem winorośli zakończone frędzlami, Polska, XX w. Złota lama jedwabna, haftowana nicią złotą i jedwabną, inkrustacja z barwnych szklanych kaboszonów. Haft kładziony wypukły na podkładzie, płaski i sznureczek; h. 37,5, szer. 34,2 cm; nr inw. MNKi/R/1815; dar 1992.
28. Kapelusz czarny włosowy, należący niegdyś do bpa Czesława Kaczmarka, Włochy, Rzym, firma A. Berbiconi, Via Aracoeli 41, przed 1967. Skóra specjalnie wyprawiona, podszewka atłasowa jedwabna; h. 12, śred. 35,6 cm; nr inw. MNKi/R/1816; dar 1992.
29. Pantofle białe zapinane na sprzączki, haftowane w motywy roślinne, niegdyś własność bpa Edwarda Muszyńskiego, miejsce powstania nie określone, przed 1968. Surówka jedwabna, skóra; haft kładziony i wypukły złotą nicią; h. 8,7, dł. 29,2 cm; nr inw. MNKi/R/1818; dar 1992 (ryc. 19).
30. Pantofle zielone wiązane, zdobione motywami liści i kwiatów, niegdyś własność bpa Czesława Kaczmarka, miejsce powstania nie określone, przed 1967. Atłas jedwabny, skóra; haft złotą nicią: kładziony, sznureczek i węzełkowy; h. 7,2, dł 29 cm; nr inw. MNKi/R/1819; dar 1992.
31. Rękawiczki zielone zdobione wicią roślinną i krzyżem greckim, niegdyś własność bpa Czesława Kaczmarka, miejsce powstania nie określone, przed 1967. Dzianina jedwabna i atłas jedwabny; haft kładziony i sznureczkowy złotą nicią, barwne kaboszony szklane; dł. 28, szer. 15,8 cm; nr inw. MNKi/R/1820; dar 1992.
32. Rękawiczki w kolorze kości słoniowej, motyw IHS w glorii promienistej, gwiazdy Dawida i winorośl, niegdyś własność bpa Augustyna Łosińskiego, miejsce powstania nie określone, przed 1937. Dzianina jedwabna, pasmanteria, frędzle; haft jedwabiem; ścieg płaski, łańcuszkowy i sznureczek oraz kładziony złotą nicią; dł. 30, szer. 16 cm; nr inw. MNKi/R/1821; dar 1992.

Meble

33. Skrzynia elbląska, zdobiona intarsją paskową o formach geometrycznych oraz motywem „Baldachim Niebios", Elbląg, 2. poł. XVIII w. Jesion intarsjowany śliwą, brzozą, jaworem i akacją; wys. 72, szer. 130, głęb. 67 cm; nr inw. MNKi/R/1823; zakup 1992 (ryc. 20).
34. Szafa biblioteczna jednodrzwiowa, front przeszklony o 5 wewnętrznych półkach, cokół, pilastry boczne i zwieńczenie płaskorzeźbione (wazony, akant z gronami winorośli, hermy, rozety), Polska, 2. poł. XIX w. Drewno sosnowe, rzeźbione; wys. 252, szer. 190, głęb. 53 cm; nr inw. MNKi/R/1846; przeniesienie 1992.
35. Biurko dwuszafkowe, pod blatem trzy szuflady, zdobione płaskorzeźbioną dekoracją (głowy lwów, liście akantu), Polska, 2. poł. XIX w. Drewno dębowe płaskorzeźbione, fornir, malowane na czarno; wys. 81, szer. 186, głęb. 110 cm; nr inw. MNKi/R/1842; przeniesienie 1992.
36. Fotelik narożny o plecionym siedzisku, toczonych nogach, w partii oparcia dekoracja cekinowa i wolutowa, miejsce powstania nie określone, 2. poł. XIX w.

Drewno orzechowe, toczne, płaskorzeźbione, trzcina; wys. 78, szer. siedziska 72,5, głęb. 47 × 47 cm; nr inw. MNKi/R/1844; przeniesienie 1992.

37. Zegar stojący szafowy przeszklony w partii tarczy i na wysokości wag, Śląsk, Świebodzice, firma Gustawa Beckera, pocz. XX w. Sosna, orzech, okleina orzechowa barwiona na ciemny brąz, szkło pęcherzykowe i kryształowe, mosiądz; wys. 210, szer. 55, głęb. 29 cm; nr inw. MNKi/R/1843; przeniesienie 1992.
38. Komplet mebli złożony z biblioteczki, biurka, stołu okrągłego, kanapki, fotela i 5 krzeseł, Polska, 20-lecie międzywojenne. Drewno fornirowane jesionem, intarsja, tapicerka; nr inw. MNKi/R/1824—1833; przeniesienie 1992.
39. Kasa pancerna, Wiedeń, firma Ignaza Patzaka, XIX/XX w. Żeliwo, wnętrze partiami drewniane, gruntowane, malowane „à la drewno", złocone; wys. 82, szer. 61, głęb. 58 cm; nr inw. MNKi/R/1856; przeniesienie 1992 (ryc. 21).

Anna Kwaśnik-Gliwińska

DZIAŁ NUMIZMATYCZNY

1989—1992

Krach finansów państwa, a co za tym idzie — oszczędności budżetowe, miały decydujący wpływ na znaczne ograniczenie zakupów w latach 1989—1992. Toteż najliczniejszą grupę nabytków Działu Numizmatycznego z tego okresu tworzą przejęte w 1989 r. z Działu Historii zbiory falerystyczne i sfragistyczne.

RODZAJE I STRUKTURA NABYTKÓW DZIAŁU NUMIZMATYCZNEGO W LATACH 1989—1992

	1989	1990	1991	1992	Razem
Dary	9	7	11	42	69
Przekazy	215	2	4	5	226
Zakupy	—	48	70	2	120
Razem	224	57	83	49	415

	1989	1990	1991	1992	Razem
Monety	1	3	51	3	58
Banknoty	—	2	30	2	34
Medale	7	51	4	43	105
Tłoki pieczętne	64	1	—	1	66
Odznaczenia	152	—	—	—	152
Razem	224	57	85	49	415

Monety

Najciekawszym nabytkiem tej grupy muzealiów jest bez wątpienia denar Bolesława III Krzywoustego (1102—1138) „Książę i święty Wojciech" (MNKi/N/527), reprezentujący jeden z czterech typów denarów bitych przez tego władcę. O randze tego